

DOI: 10.33270/03243401.119
УДК 343.985.2

Психологічні аспекти критеріїв допустимості тактичних прийомів

ПАЗЮК Євген

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5548-5306>

Анотація. Метою статті є висвітлення критеріїв допустимості тактичних прийомів під час реалізації слідчих (розшукових) дій. Методологічний інструментарій обрано відповідно до окресленої мети, специфіки об'єкта й предмета дослідження. Для вирішення поставлених задач і досягнення мети застосовано сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дозволили всебічно вивчити об'єкт дослідження. Методи формальної логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) дали змогу детальніше усвідомити зміст розглядуваних питань. У дослідженні використано спеціально-правові методи: порівняльно-правовий – під час аналізу норм національного законодавства, наукових категорій, визначень і підходів; метод системного аналізу – для комплексного узагальнення критеріїв допустимості тактичних прийомів. Наукова новизна полягає у виокремленні критеріїв допустимості тактичного прийому з позиції застосування психологічного впливу. Доведено, що питання допустимості тактичного прийому під час реалізації слідчих (розшукових) дій є питанням права. Натомість обставини, які можуть потягнути недопустимість доказу через порушення критеріїв допустимості тактичних прийомів, є питаннями факту. Психологічний вплив, слугуючи складовою тактичного прийому та постійним джерелом формування тактичних рекомендацій, має ґрунтуватися на процесуальних вимогах до проведення певної процесуальної дії. З'ясовано, що належність (як змістова характеристика) та допустимість (як характеристика форми) є властивостями, які притаманні кожному доказу окремо та без яких відповідний матеріал не має бути прийнятий як доказ. Водночас належний доказ не може бути прийнятий, якщо він є недопустимим.

Ключові слова: кримінальне провадження; криміналістична тактика; криміналістика; тактичний прийом; психологічний вплив; допустимість доказів; тактичні прийоми.

Історія статті:

Отримано: 25.01.2024
Переглянуто: 28.02.2024
Прийнято: 22.03.2024

Рекомендоване посилання:

Пазюк Є. Психологічні аспекти критеріїв допустимості тактичних прийомів. *Юридична психологія*. 2024. № 1 (34). С. 119–125. doi: 10.33270/03243401.119.

*Відповідальний автор

© Пазюк Є., 2024

Вступ

У науці кримінального процесу поняття допустимості доказів більшість сучасних дослідників тлумачать через визначення переліку умов такої допустимості.

Дослідженню питання допустимості доказів присвятили праці такі вчені-процесуалісти, як Ю. П. Аленін («Шляхи вдосконалення початку досудового розслідування») (2013); Д. Б. Сергеева («Допустимість доказів в теорії та КПК 2012 року») (2015); В. В. Вапнярчук («Загальна характеристика властивостей доказів та їх розмежування між собою») (2015); В. О. Малярова «Належність та допустимість доказів у кримінальному провадженні» (2016); А. М. Лисеюк («Доказування на досудовому етапі кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері незаконного обігу підакцизних товарів: проблеми теорії та практики: монографія») (2019) та ін.

У зазначених працях висвітлено недоліки кримінального процесуального законодавства в частині дослідження змісту кожного критерію допустимості доказів. Причому майже всі науковці виокремлюють серед умов допустимості доказів такі складові, як належний суб'єкт, належний спосіб, належне джерело, належна форма закріплення відомостей про факти.

Звертаючись до такого елементу допустимості доказів, як належний спосіб одержання інформації про факти, цілком логічним є висвітлення питання критеріїв правомірності й допустимості рекомендованих засобів і прийомів, а саме тактичних прийомів з точки зору психологічного впливу під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Питання допустимості тактичних прийомів частково висвітлили у своїх роботах В. К. Весельський (2014), Г. Ю. Нікітіна-Дудікова (2022), О. Я. Переверза (2000), Ю. М. Черноус (2020) та інші науковці.

Психологічні особливості тактики проведення слідчих (розшукових) дій були предметом спільних досліджень таких учених, як Ю. Черноус, Н. Резнік, А. Самодін, Г. Нікітіна-Дудікова (2020); В. Гусева, С. Лукаш, В. Крикун, О. Моргунов, К. Шаповал (2021); П. Цимбал, Г. Власова, Н. Харченко, І. Сорока (2021); Д. Ураков (2023).

Водночас питання висвітлення критеріїв допустимості психологічного впливу тактичних прийомів як одного з елементів допустимості доказів не слугувало предметом наукового дослідження.

Матеріали та методи

Для вирішення поставлених задач і досягнення мети застосовано сукупність методів та прийомів наукового пізнання, що дозволили всебічно дослідити об'єкт дослідження. Методи формальної логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) дали змогу

детальніше усвідомити зміст розглянутих питань. У дослідженні використано спеціально-правові методи: порівняльно-правовий – під час аналізу норм національного законодавства, наукових категорій, визначень і підходів; метод системного аналізу – для комплексного узагальнення критеріїв допустимості тактичних прийомів.

Результати й обговорення

Інститут допустимості доказів є, був і буде наріжним каменем не лише доказового права, а й усього кримінального процесу. Залежно від того, як поставлено механізм допустимості доказів, можна оцінювати тенденції всього кримінального процесу. Підхід до інституту допустимості доказів, його місця та ролі в кримінальному процесі залежить від того, що є домінуючим у кримінальному судочинстві. Ідеться про захист людини, її законних прав та суспільства загалом від злочинних посягань. За цих умов превалює принцип «краще звільнити десять винних, аніж покарати одного невинного», або ж тотальна боротьба зі злочинністю, основою якої слугує розкриття злочинів, головним показником чого є зазвичай не конкретні результати, а відповіді, статистичні звіти (Prylutskyi, 2006, p. 86).

На думку Д. О. Бочарова (2007), належність, допустимість і достовірність є легальними характеристиками доказу. Водночас Т. В. Руда (2008) вважає їх нормативними критеріями внутрішнього переконання, якими суддя керується для оцінювання доказів.

Вирішення питання про належність, вагу доказів та їх достатність у теорії доказування підпорядковується законам логіки і не врегульоване формальними правилами, оскільки ці питання стосуються змісту доказів, фактичних даних (Blackaby et al., 2009, p. 543). Натомість допустимість (англ. admissibility) не пов'язується із фактичними даними, а стосується лише процесуальної форми доказів, тобто засобів доказування (Pilkov, 2020, p. 94).

Засобами доказування в широкому значенні є все те, завдяки чому воно здійснюється: процесуальні дії, за допомогою яких отримуються докази, заходи забезпечення кримінального провадження, загальновідомі та визнані (безспірні) факти, презумпції, преюдиції, фікції та власне докази. У вузькому значенні процесуальні дії, зокрема слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, належать до засобів отримання доказів. Своєю чергою докази є засобами логічно-розумового доказування (Antonov, Sachko, Tertyshnyk, & Uvarov, 2015, p. 78; Nor et al., 2020, p. 303).

Спосіб здійснення процесуальної дії, яка спрямована на виконання конкретного завдання на певному етапі досудового розслідування та ґрунтується на найбільш раціональному психологічному механізмі її реалізації, охоплюється поняттям тактичного прийому. Тактичні прийоми є

основними елементами криміналістичної тактики, головними її тактичними засобами в межах слідчих (розшукових) дій, у яких вони реалізуються.

Тактичний прийом можна визначити як раціональний і допустимий (тобто законний, етичний, науково обґрунтований, що має ознаку вибірковості) спосіб дії, який обирає слідчий чи інша уповноважена особа, що проводить розслідування, з огляду на конкретну слідчу ситуацію, який застосовується з метою раціонального й ефективного провадження розслідування (Moskalenko, 2017, p. 109). Критерій допустимості в частині належного способу одержання доказової інформації поширюється також на ті тактичні прийоми, які використовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій та спрямовані на досягнення певних проміжних завдань.

Оцінку кожного засобу та прийому слід вважати ступенем його відповідності природі, сутності й меті слідчої діяльності, а не бажанням активізувати її або захистити від уявно неприпустимих (Kuzmichov, & Chornous, 2005, p. 218).

Головним під час визначення допустимості тактичних прийомів є дотримання законності. Принцип законності виражає вимогу безумовної та суворої відповідності прийомів і засобів діяльності, тактики їх застосування букві й духу закону, оскільки для досягнення завдань кримінального судочинства – захисту й відновлення порушених прав – можуть використовуватися лише передбачені законом засоби та прийоми у встановленому законом порядку. Законність слугує всеосяжним принципом та за своїм змістом і характером є специфічним явищем, яке пов'язане із забезпеченням відповідності конкретних дій закону та з неухильним виконанням його вимог усіма учасниками суспільних відносин (Kuzmichov, & Chornous, 2005, p. 108).

З огляду на зазначене, допустимість виявляється в негативному та позитивному аспектах. Негативний аспект виникає в разі, коли законодавством визнається недопустимими докази, які отримані з порушенням вимог закону. Позитивний аспект допустимості виникає тоді, коли певні обставини можуть бути підтверджені лише певними засобами доказування.

Проте критерій законності є не єдиним в аспекті допустимості тактичних прийомів, які застосовують під час реалізації слідчих (розшукових) дій. До них належать такі: інформація, що повідомляється, не повинна ґрунтуватися на обмані особи; не містити ознак тиску чи примушування, щоб людина могла самостійно обирати варіант своєї поведінки; має бути забезпечено повне ознайомлення учасників кримінального провадження з їх правами та обов'язками; застосовувані тактичні прийоми повинні бути етичні та безпечні для людини; часткове обмеження прав і свобод людини за умови крайньої необхідності з якнайшвидшим їх відновленням; отримана орієнтуюча інформація

під час проведення слідчих (розшукових) дій вимагає підтвердження іншими даними та фіксації в джерелах доказів.

Водночас слід урахувувати те, що тактичним прийомам притаманна ознака пізнавальної цінності. Розслідування злочину – це пізнавальна діяльність, спрямована на встановлення обставин, пов'язаних зі злочинною дією. Власне система пізнавальних дій у криміналістичному пізнанні також має певні закономірності (Terekhovich, & Nimande, 2018, p. 37-38). На ознаці пізнавальної діяльності акцентує увагу В. В. Вапнарчук (2015) під час дослідження засобів доказування в кримінальному процесі, зазначаючи, що ними слід вважати лише ті, які зумовлені особливостями пізнання в доказуванні.

Пізнання певних об'єктивних процесів під час реалізації слідчих (розшукових) дій здійснюється через психологічне підґрунтя тактичних прийомів, яке виражається в психологічному механізмі їх реалізації. Ступінь та інтенсивність психологічного впливу також може визнаватися одним із критеріїв допустимості тактичних прийомів під час реалізації слідчих (розшукових) дій.

Вчені-психологи зазначають, що за своєю сутністю психологічний вплив – це проникнення однієї особи (або групи осіб) у психіку іншої особи (або групи осіб). Такий вплив на психічний стан, думки, почуття та дії іншої людини здійснюється винятково за допомогою застосування психологічних засобів (вербальних або невербальних). Психологічний вплив має зовнішнє (стосовно реципієнта) походження і, якщо буде сприйнятий ним, приводить до зміни конкретних психологічних регуляторів певної активності людини (Nikolaienko, S., & Nikolaienko, Sv., 2011).

Психологічний вплив у тактичному прийомі полягає в тому, що тактичний прийом може слугувати засобом реалізації психологічного впливу, але психологічний вплив під час реалізації слідчої (розшукової) дії завжди трансформується в тактичний прийом.

На формування тактичних прийомів, заснованих на методах психологічного впливу, впливають принаймні чотири фактори: зміст відповідного методу психологічного впливу, процесуальні особливості відповідної слідчої (розшукової) дії, умови процесуальної ситуації та характер інформації, яку потрібно отримати. Ігнорування хоча б одного з перелічених чинників призведе до формування неефективного тактичного прийому. Кожен із зазначених факторів слідчий має враховувати під час розроблення відповідного тактичного прийому, але домінуючий вплив на його формування має чинити зазвичай відповідний метод психологічного впливу, який слугує його джерелом (Byshevets, 2014, p. 132).

Психологічний вплив тактичних прийомів під час реалізації слідчих (розшукових) дій спрямований на інтелектуально-вольову сферу особи та реалізується у визначених вимогами процесуального закону межах.

У кримінальному судочинстві психологічний вплив є цілком припустимою та цілеспрямованою дією в межах закону осіб з вирішення питань стимулювання психічної сфери людини для відтворення обставин розслідуваної події. З одного боку, слідчий отримує доказову інформацію, здійснюючи психологічний вплив на осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Професійно побудований вплив відіграє роль тактичного засобу розслідування і є елементом слідчої тактики. Тому цілком зрозуміла потреба в розробці криміналістикою таких методів психологічного впливу, які б дозволяли в межах, передбачених законом, ефективніше виконувати завдання кримінального судочинства. З іншого боку, у процесі виявлення та опрацювання доказової інформації слідчий постійно відчуває вплив чинників, що позначатимуться на ефективності використання отриманої інформації. Їх можна класифікувати на такі групи: об'єктивні й суб'єктивні; підготовлені та випадкові; свідомі й мимовільні; неправда та омана тощо (Sokyran, 2020, p. 7).

Висновки

Належність (як змістова характеристика) та допустимість (як характеристика форми) є властивостями, які притаманні кожному доказу окремо і без їх наявності відповідний матеріал не має бути прийнятий як доказ. Водночас належний доказ не може бути прийнятий, якщо він є недопустимим. Однак допустимість доказу не гарантує йому доказову силу, тобто певну вагу (Schlaepfer, & Bärtsch, 2010, p. 214).

Питання допустимості тактичного прийому під час реалізації слідчих (розшукових) дій є питанням права, тоді як обставини, які можуть потягнути недопустимість доказу через порушення критеріїв допустимості тактичних прийомів, є питаннями факту. Психологічний вплив, слугуючи складовою тактичного прийому та є постійним джерелом формування тактичних рекомендацій, має будуватися в межах процесуальних вимог до проведення певної процесуальної дії.

References

- [1] Alenin, Yu.P. (2013). Ways of improving the beginning of a pre-trial investigation. *Scientific works of the National University "Odesa Law Academy"*, 13, 175-184. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2013_13_19.
- [2] Antonov, K.V., Sachko, O.V., Tertyshnyk, V.M., & Uvarov, V.H. (2015). *Theory of proofs*. V.M. Tertyshnyk (Eds.). Kyiv: Alerta.
- [3] Blackaby, N., Partasides, C., Redfern, A., & Hunter, M. (Eds.). (2009). *Redfern & Hunter on International Arbitration* (Fifth edition). Oxford University Press.
- [4] Bocharov, D.O. (2007). *Evidence in law enforcement activity: general theoretical issues* (Doctoral thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [5] Byshevets, O.V. (2014). Tactical techniques based on methods of psychological influence in criminal proceedings: concepts and types. *Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University "Odesa Law Academy"*, 1, 125-135. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2014_1_14.
- [6] Chornous, Y., Reznik, N., Samodin, A., & Nikitina-Dudikova, H. (2020). Techniques of procedural actions performance in green room environment: comparative analysis of European and Ukrainian practices. *Int. J. Adv. Sci. Technol.*, 29(6), 1109-1115. Retrieved from URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85083431234&origin=inward&txGid=c0b831425d5dc3df337baf9d4bf5199e>.
- [7] Chornous, Yu.M. (2020). Psychological foundations of the implementation of tactical techniques. *Legal psychology*, 1(26), 13-22. doi: 10.33270/03202601.13.
- [8] Husieva, V., Lukash, S., Krykun, V., Morhunov, O., & Shapoval, K. (2021). Conditions conducive to the domestic violence against the elderly based on the judicial and investigative practice of Ukraine. *Amazonia Investiga*, 10(46), 118-127. doi: 10.34069/AI/2021.46.10.11.
- [9] Kuzmichov, V.S., & Chornous, Yu.M. (2005). *Investigative activity: characteristics and areas of improvement*. Kyiv: Nichlava.
- [10] Lyseiuk, A.M., Muliavka, D.H., & Honcharova, A.O. (2019). *Evidence at the pre-trial stage of criminal proceedings regarding crimes in the sphere of illegal circulation of excise goods: problems of theory and practice*. Kyiv. Retrieved from http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3801/1/4007_IR.pdf.
- [11] Maliarova, V.O. (2016). Adequacy and admissibility of evidence in criminal proceedings. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 29, 2(3), 119-122. Retrieved from <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12323/1.pdf>.
- [12] Moskalenko, O.V. (2017). Tactical method in the system of forensic tactics: criteria for its admissibility. *Collection of scientific works of Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Skovoroda*, 26, 102-110. doi: 10.5281/zenodo.884298.
- [13] Nikitina-Dudikova, H.Yu. (2022). *Forensic methods of investigation of criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of children*. Vinnytsia: Tvory.

- [14] Nikolaienko, S., Nikolaienko, Sv. (2011). Category of psychological influence in psychology. *Worldview - Philosophy - Religion*, 1(1), 76-85. Retrieved from <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39499/09-Nikolaienko2.pdf?sequence=1>.
- [15] Nor, V.T. (et al.) (Eds.). (2020). *Great Ukrainian legal encyclopedia* (Vol. 19). Kharkiv: Pravo.
- [16] Pereverza, O.Ya. (2000). *Formation of false testimony, system of tactical methods of their detection and overcoming* (Doctoral thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [17] Pilkov, K. (2020). Properties of evidence and criteria for their evaluation. *Commercial law and process*, 4, 86-99. doi: 10.32849/2663-5313/2020.4.14.
- [18] Prylutskyi, S. (2006). Admissibility of evidence: modernity and prospects of the criminal process of Ukraine. *Law of Ukraine*, 4, 85-89.
- [19] Ruda, T.V. (2008). The concept and content of the institution of proof in the civil procedural law of the USA and Ukraine: a comparative aspect. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University*, 79, 47-50.
- [20] Schlaepfer, A.V., & Bärtsch, P. (2010). A Few Reflections on the Assessment of Evidence by International Arbitrators. *International Business Law Journal. Revue de Droit des Affaires Internationales*, 3, 211-223.
- [21] Serhieieva, D.B. (2015). Admissibility of evidence in theory and CPC 2012. *Herald of criminal justice*, 3, 80-87. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_3_11.
- [22] Sokyran, F.M. (2020). Application of psychological influence in criminal justice. *Forensic Herald*, 32(2), 15-21. doi: 10.37025/1992-4437/2019-32-2-15.
- [23] Terekhovych, V., & Nymande, E. (2018). The essence of criminalistic tactics. *Theory and practice of forensic examination and criminology*, 18, 35-44. doi: 10.32353/khrife.2018.04.
- [24] Tsymbal, P., Vlasova, G., Nikitina-Dudikova, H., Kharchenko, N., & Soroka, I. (2021). International cooperation in the investigation of sexual crimes against children. *Amazonia Investiga*, 10(40), 132-141. doi: 10.34069/AI/2021.40.04.14.
- [25] Urakov, D.R. (2023). Prevention of Crimes Against the Sexual Inviolability of Minors Through the use of the Internet. *World Bulletin of Management and Law*, 18, 61-64. Retrieved from <https://www.scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/1951>.
- [26] Vapniarchuk, V.V. (2015). General characteristics of the properties of evidence and their distinction between themselves. *State and law*, 68, 361-375. Retrieved from https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13433/1/Vapnyarchuk_361-375.pdf.
- [27] Veselskyi, V.K. (2014). To the issue of admissibility of tactical techniques. *Forensics and forensic examination*, 59, 135-140. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2014_59_18.

Список використаних джерел

- [1] Аленін Ю. П. Шляхи вдосконалення початку досудового розслідування. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. 13. С. 175–184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2013_13_19.
- [2] Антонов К. В., Сачко О. В., Тertiшник В. М., Уваров В. Г. Теорія доказів : підручник / за заг. ред. В. М. Тertiшника. Київ : Алерта, 2015. 294 с.
- [3] Redfern & Hunter on International Arbitration. Fifth edition / Edited by N. Blackaby, C. Partasides, A. Redfern, M. Hunter. Oxford University Press, 2009. 904 p.
- [4] Бочаров Д. О. Доказування у правозастосовчій діяльності: загальнотеоретичні питання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2007. 20 с.
- [5] Бишевец О. В. Тактичні прийоми, засновані на методах психологічного впливу, у кримінальному провадженні: поняття та види. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Вип. 1. С. 125–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2014_1_14.
- [6] Chornous Y., Reznik N., Samodin A., Nikitina-Dudikova H. Techniques of procedural actions performance in green room environment: comparative analysis of European and Ukrainian practices. *Int. J. Adv. Sci. Technol.* 2020. No. 29 (6 Special Issue). P. 1109–1115. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85083431234&origin=inward&txGid=c0b831425d5dc3df337baf9d4bf5199e>.
- [7] Черноус Ю. М. Психологічні основи реалізації тактичних прийомів. *Юридична психологія*. 2020. № 1 (26). С. 13–22. doi: 10.33270/03202601.13.
- [8] Husieva V., Lukash S., Krykun V., Morhunov O., Shapoval K. Conditions conducive to the domestic violence against the elderly based on the judicial and investigative practice of Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (46). P. 118–127. doi: 10.34069/AI/2021.46.10.11.

- [9] Кузьмічов В. С., Черноус Ю. М. Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення : монографія. Київ : Нічлава, 2005. 446 с.
- [10] Лисеюк А. М., Мулявка Д. Г., Гончарова А. О. Доказування на досудовому етапі кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері незаконного обігу підакцизних товарів: проблеми теорії та практики : монографія. Київ, 2019. 326 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3801/1/4007_IR.pdf.
- [11] Малярова В. О. Належність та допустимість доказів у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 29. Ч. 2. Т. 3 С. 119–122. (Серія «Право»). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12323/1.pdf>.
- [12] Москаленко О. В. Тактичний прийом у системі криміналістичної тактики: критерії його допустимості. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. 2017. Вип. 26. С. 102–110. (Серія «Право»). doi: 10.5281/zenodo.884298.
- [13] Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей : монографія. Вінниця : Твори, 2022. 624 с.
- [14] Ніколаєнко С., Ніколаєнко С. Категорія психологічного впливу в психології. *Світосгляд – Філософія – Релігія*. 2011. № 1 (1). С. 76–85. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39499/09-Nikolaienko2.pdf?sequence=1>.
- [15] Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / [редкол.: В. Т. Нор (голова) та ін.]. Харків : Право, 2020. Т. 19 : Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура. 960 с.
- [16] Переверза О. Я. Формування неправдивих показань, система тактичних прийомів їх виявлення і подолання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2000. 19 с.
- [17] Пільков К. Властивості доказів та критерії їх оцінювання. *Господарське право і процес*. 2020. № 4. С. 86–99. doi: 10.32849/2663-5313/2020.4.14.
- [18] Прилуцький С. Допустимість доказів: сучасність та перспективи кримінального процесу України. *Право України*. 2006. № 4. С. 85–89.
- [19] Руда Т. В. Поняття і зміст інституту доказування в цивільному процесуальному праві США та України: порівняльний аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2008. Вип. 79. С. 47–50.
- [20] Schlaepfer A. V., Bärtsch P. A Few Reflections on the Assessment of Evidence by International Arbitrators. *International Business Law Journal. Revue de Droit des Affaires Internationales*. 2010. Issue 3. P. 211–223.
- [21] Сергеева Д. Б. Допустимість доказів в теорії та КПК 2012 року. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 80–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_3_11.
- [22] Сокиран Ф. М. Застосування психологічного впливу в кримінальному судочинстві. *Криміналістичний вісник*. 2020. № 32 (2). С. 15–21. doi: 10.37025/1992-4437/2019-32-2-15.
- [23] Терехович В., Ниманде Е. Сутність криміналістичної тактики. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Вип. 18. С. 35–44. doi: 10.32353/khrife.2018.04.
- [24] Tsymbal P., Vlasova G., Nikitina-Dudikova H., Kharchenko N., Soroka I. International cooperation in the investigation of sexual crimes against children. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (40). P. 132–141. doi: 10.34069/AI/2021.40.04.14.
- [25] Urakov D. R. Prevention of Crimes Against the Sexual Inviolability of Minors Through the use of the Internet. *World Bulletin of Management and Law*. 2023. No. 18. P. 61–64. URL: <https://www.scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/1951>.
- [26] Вапнярчук В. В. Загальна характеристика властивостей доказів та їх розмежування між собою. *Держава і право*. 2015. Вип. 68. С. 361–375. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13433/1/Vapnyarchuk_361-375.pdf.
- [27] Весельський В. К. До питання допустимості тактичних прийомів. *Криміналістика і судова експертиза*. 2014. Вип. 59. С. 135–140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2014_59_18.
-

Psychological Aspects of the Criteria for Admissibility of Tactical Techniques

PAZIUK Yevhen

Researcher of the National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5548-5306>

Abstract. The purpose of the article is to highlight the criteria for admissibility of tactical techniques during the implementation of investigative (search) actions. Methodology. The methodological toolkit was chosen in accordance with the outlined goal, the specifics of the object and the subject of research. To solve the tasks and achieve the goal, a set of methods and techniques of scientific knowledge were applied, which allowed to comprehensively investigate the object of research. Methods of formal logic (analysis, synthesis, deduction, induction, analogy, abstraction) made it possible to understand the content of the issues in more detail. Special legal methods were used in the research: comparative legal - during the analysis of norms of national legislation, scientific categories, definitions and approaches; the method of system analysis - for a comprehensive generalization of the criteria for the admissibility of tactical techniques. The scientific novelty consists in distinguishing the criteria for the admissibility of a tactical approach from the point of view of the application of psychological influence. Conclusions. The question of the admissibility of a tactical technique during the implementation of investigative (search) actions is a question of law, while the circumstances that may lead to the inadmissibility of evidence due to a violation of the criteria for the admissibility of tactical techniques are questions of fact. Psychological influence, acting as a component of a tactical reception and being a permanent source of formation of tactical recommendations, should be built within the framework of procedural requirements for carrying out a certain procedural action.

Keywords: criminal proceedings; forensic tactics; criminalistics; tactical reception; psychological influence; admissibility of evidence; tactical techniques.